

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

Болдарь Г.Є., Мичак С.О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна
socpharm@nuph.edu.ua

Вступ. Протидія незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин є глобальною загальносвітовою проблемою та відноситься до питань національної безпеки кожної держави. В Україні за офіційними даними споживають наркотики від 1 до 1,5 млн осіб, їх число щорічно збільшується на 8-10%. Нажаль, темпи зростання наркоманії в нашій державі є одними з найвищих у світі. Щороку вона стає причиною смерті близько 1 тис. осіб, а від наркоманії і пов'язаних з нею хвороб помирає більше 120 тис. .

Враховуючи особливу суспільну небезпеку, яку має нелегальний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, протидія цьому явищу є одним із пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва.

Мета дослідження полягає у визначенні основних тенденцій розвитку злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, висвітленні значення та результатів міжнародного співробітництва щодо протидії цьому явищу.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження обрано нормативно-правові акти, які регулюють порядок міжнародного співробітництва України з міжнародними установами (зокрема, Агентством Європейського Союзу (ЄС) із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол), Європейською організацією з питань юстиції (Євроюст)), монографії, дисертації, статті, статистичні дані та повідомлення правоохоронних органів України та Європолу. В якості методів дослідження обрано наступні: аналіз, емпіричний, статистичний, формально-логічний, системно-структурний.

Результати та їх обговорення. З'ясовано, що правоохоронними органами України у 2021 р. порушено 24,5 тис. кримінальних проваджень за фактом торгівлі наркотиками, найбільше з яких розслідується у Харківській, Дніпропетровській, Донецькій, Одеській областях, а також у місті Києві. У цьому році на чверть збільшилася кількість викритих фактів збуту наркотичних засобів, яка становить понад 6 тис. (у 2019 р. – 4,8 тис.), скеровано до суду майже 5 тис. проваджень цієї категорії.

Виокремлено основні тенденції кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, до яких відносяться наступні: 1) глобальний транснаціональний та трансграничний характер; 2) організовані форми вчинення; 3) створення притонів, схиляння до вживання та втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність; 4) збут наркотиків через інтернет-магазини та телеграм-каналів; 5) розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин у військових формуваннях і на об'єктах пенітенціарної системи.

Показано, що за даними Міністерства внутрішніх справ України у 2021 р. викрито більше сотні злочинних угруповань, які у складі 430 осіб вчинили майже 1,2 тис. кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, знешкоджено 16 нарколабораторій, отримали підозру за вчинення наркозлочинів майже 11 тис. правопорушників. Вилучено півтори тони наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Зокрема, за інформацією пресслужби Київської міської прокуратури правоохоронці викрили учасників злочинної групи, які створили Інтернет-магазин «Proton Lab», що приймав замовлення у месенджерах «Telegram», «WhatsApp» та «Viber». За умови стовідсоткової оплати за «товар» через поштові відділення під вигаданими анкетними даними здійснювався масовий збут психотропних речовин. Правоохоронцями 28 липня 2021 р. проведено низку обшуків, у ході яких було викрито підпільну лабораторію, потужності якої дозволяли щомісяця виготовляти від 100 до 150 кг психотропних речовин, вартість яких при оптовому продажі становить близько 15 млн грн, а при роздрібному – до 70 млн грн. В результаті операції вилучено близько 110 кг солей Alpha PVP у рідкому та кристалічному вигляді, майже 2,5 тони прекурсорів, лабораторне обладнання тощо.

Оскільки кожен 5 факт продажу наркотиків здійснюється через Інтернет, до спільній протидії цьому явищу правоохоронці залучають свідомих членів суспільства. Зокрема, завдяки чат-боту «Стоп наркотики» за 9 місяців у 2021 р. вдалось виявити 2600 інтернет-адрес, причетних до збуту наркотиків, вдалось викрити діяльність 750 інтернет-магазинів та 160 оптових телеграм-каналів зі збуту наркотиків, психотропних речовин та прекурсорів.

Підтверджено, що наркозлочинність продовжує набувати ознаки транскордонного та транснаціонального явища. Зокрема, ситуація в Афганістані може призвести до збільшення наркотрафіку, який проходитиме в тому числі й через територію України. У зв'язку з цим виявлення та протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів вимагає рішучих узгоджених заходів в рамках міжнародного співробітництва.

Наприклад, за даними Генеральної прокуратури України в рамках міжнародної слідчої групи за участі правоохоронців України, Вірменії та Грузії й за сприяння Адміністрації по боротьбі з наркотиками США (DEA) у липні 2021 р. викрито двох громадян Туреччини, які організували схему перевезення героїну з Ісламської Республіки Іран, через Вірменію та Грузію до України для подальшого збуту на території держави, а також контрабанди до країн ЄС. Під час обшуку було вилучено героїн загальною вагою понад 368 кг, вартість якого за неофіційними підрахунками сягає 1 млрд грн.

Вагомі практичні здобутки у цьому напрямі має співпраця українських правоохоронних органів з Європоллом, в штаб-квартирі якого з 2018 р. почав працювати офіційний представник Національної поліції України. Така взаємодія дозволяє використовувати захищені мережі для обміну інформацією SIENA для перевірки фізичних та юридичних осіб, а також для перевірки вантажів компетентними органами. Крім того, отримана інформація надає підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності.

За підсумками аналізу заходів співпраці України та Європолу встановлено, що наша держава постійно бере активну участь у регулярних спеціальних операціях цього органу, спрямованих на протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, ЛЗ, допінгових речовин, медичних виробів, зокрема MISMED та SHIELD.

Першим результатом операції MISMED стало розкриття у травні 2019 р. завдяки роботі міжнародної слідчої групи з правоохоронців Франції, Польщі та України за підтримки Європолу та Євроюсту організованої злочинної групи, яка займалася міжнародним переміщенням замітника героїну. В ході проведених обшуків в Україні було виявлено 7200 доз препарату вартістю 100 тис. дол США, заарештовано 9 керівників групи.

Крім того, в період з липня по жовтень 2019 р. проводилась операція MISMED, яку очолили Французька національна жандармерія (Центральний офіс проти злочинів у сфері навколишнього середовища та охорони здоров'я – OCLAESP) та Фінська митниця (Tulli). До неї були залучені правоохоронні органи 11 країн-членів ЄС (Бельгії, Кіпру, Фінляндії, Франції, Греції, Угорщини, Італії, Португалії, Румунії, Словаччини, Іспанії), Боснії та Герцеговини, України, Великобританії, США. Операцію також підтримали Відомство з інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO), Євроюст та Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством (OLAF). В результаті цієї операції була припинена діяльність 12 організованих злочинних угруповань, арештовано 165 підозрюваних у Бельгії, Кіпрі, Фінляндії, Франції, Греції, Угорщині, Італії, Португалії, Словаччини, Іспанії, Україні та Великобританії, повернуто активів приблизно на 1,5 млн. євро, вилучено приблизно 7,9 млн. євро та 36 млн. одиниць ЛЗ, серед яких псевдоефедрин та наркотичні засоби.

Висновки. Висвітлено, що сучасний незаконний наркобізнес є індустрією, яка створена організованими злочинними групами та злочинними організаціями транснаціонального та транскордонного спрямування з метою отримання надприбутків. Україна використовується наркозлочинцями як держава, що забезпечує транзит великих партій важких синтетичних наркотиків, у першу чергу героїну, кокаїну та інших видів, значна частина яких залишається на ринку збуту нашої держави. Крім того, на території України розташовуються лабораторії для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, фальсифікованих ЛЗ для розповсюдження на території держави та контрабанди в країни Європи.

Висвітлено, що міжнародне співробітництво України з правоохоронними органами інших держав, а також з Європолем та Євроюстом у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів є ефективним та результативним. Співпраця дає змогу правоохоронцям обмінюватися важливою оперативною інформацією, удосконалювати професійні знання, вміння і навички під час роботи в міжнародних слідчих групах та брати участь у масштабних поліцейських спеціальних операціях, розшукувати та повертати підозрюваних у тяжких та особливо тяжких злочинах, які переховуються на території країн Європи.